

Отримано: 03.02.2023.

Прорецензовано: 09.02.2023.

Прийнято до друку: 17.02.2023.

e-mail: tetiana.yushchuk@oa.edu.ua

DOI: 10.25264/2409-6806-2023-34-74-79

Ющук Т. Науково-організаційна діяльність Теодора Мацьківа. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острог, 2023. Вип. 34. С. 74–79.

УДК: 001:94(477).15

Тетяна Ющук

НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТЕОДОРА МАЦЬКІВА

У статті висвітлено ключові напрями науково-організаційної діяльності Теодора Мацьківа (1918–2011) – знаного українського історика, який працював в умовах закордонної (діаспорної) української історіографії. Визначено його особистий внесок у підготовку наукових видань, організацію та проведення з'їздів і конференцій, присвячених дослідженню історії України.

Ключові слова: Теодор Мацьків, конференція, журнал, УВАН, УААУП, УІТ, НТШ.

Tetiana Yushchuk

KEY DIRECTIONS OF SCIENTIFIC AND ORGANIZATIONAL ACTIVITIES OF THEODOR MACKIW

The article describes the critical directions of the scientific and organizational activity of Theodor Mackiw (1918–2011), a well-known Ukrainian historian who worked in the conditions of foreign (diasporic) Ukrainian historiography. A personal contribution to the organization and holding of scientific publications, congresses, conferences, and events devoted to the study of the history of Ukraine was determined.

It was determined that one of the key areas of scientific and organizational activity of T. Mackiw was his work as a member of the editorial board of «Ukrainian Historian» in the Ukrainian Historical Society, he was responsible for publications on the history of the Cossacks of the 17–18 centuries and Ukrainian–Polish relations. He was an active participant in most scientific events and their co-organizer; organized not only by the UHS independently, but also in cooperation with other Ukrainian diaspora societies and organizations.

His active participation in various scientific activities and the establishment of interpersonal relationships between researchers positively impacted the results of the work of the UHS and other organizations of which he was a member. Despite the active organizational activity at the UHS, the historian supported the holding of joint congresses to establish connections between various scientific institutions.

While teaching and working on scientific research, Professor T. Mackiw decently represented Ukrainian historical science abroad, paid a lot of attention to public and public–scientific work, and tried to spread knowledge of the history and culture of Ukraine not only at scientific forums, in particular, he organized an evening of Ukrainian music in Seton Hall University, published popular science articles in the press, hosted Ukrainian studies programs on the radio. The scientist helped Ukrainian dissidents.

T. Mackiw participated in the most representative forum of the world–historical science–the International Congresses of Historical Sciences in the post-war period. Participation in four congresses is evidence of a high level of awareness and purposefulness. The historian communicated and expressed his thoughts on various historical topics, becoming a part of world historical science, and bringing Ukrainian historiography to the international level.

Keywords: Theodor Mackiw, conference, magazine, UAAS, UAAUP, UHS, SSS.

Відомий український закордонний вчений Теодор Мацьків знаний в Україні як дослідник Хмельниччини та доби Івана Мазепи. Сьогодні перевидано низку праць науковця, його 80–літтю було присвячено ювілейну збірку. Історик брав плідну участь у діяльності Української вільної академії наук (УВАН), Українського історичного товариства (УІТ), Українсько–американської асоціації університетських професорів (УААУП) та інших установ не тільки як «чистий» учений–інтелектуал, а й співтворець цих наукових інституцій, їхнього організаційного оформлення та поточної активності (підготовка видань, проведення конференцій тощо). Цей важливий напрям творчості Т. Мацьківа становить неабиякий інтерес для дослідника діаспорної української історіографії, адже він був серед провідних її представників. Відтак тема нашого дослідження є на часі.

Організаційні здобутки історика знайшли своє відображення у спеціальних дослідженнях Алли Атаманенко [2] та Любомира Винара [6]. Згадки про наукову діяльність історика зустрічаємо і в узагальненнях, присвячених аналізу доробку діаспорних істориків та в періодичних виданнях установ, членом яких був науковець. Метою статті є спроба осмислення особистого внеску Т. Мацьківа як організатора історичної науки та виокремлення головних напрямів і результатів його активності в цій царині.

Науково–організаційна діяльність ученого була спрямована на методичне забезпечення, організаційне оформлення й координацію наукової, науково–технічної та науково–педагогічної діяльності історичного напрямку в житті західної української діаспори. Зокрема, він брав активну участь у створенні інституцій та їхньому подальшому функціонуванні, підготовці наукових часописів, організації історичних конференцій різного рівня (у тому числі як доповідач, співорганізатор та меценат).

У післявоєнний час у Західній Європі та Північній Америці постала ціла низка наукових та творчих українських установ, товариств, колективів. Т. Мацьків не залишився осторонь цієї організаційної праці, долучившись до низки цих інституційних ініціатив. Так, він став членом таких науково–дослідницьких установ, як УВАН, Наукове товариство імені Тараса Шевченка у США (НТШ у США), Мічиганська академія наук, а в часи викладацької діяльності (зазначимо, що саме завдяки Т. Мацьківу вперше в програмі навчання в американському університеті впроваджено курс з історії України [16, с. 21]) в Акронському університеті (1962–1984) очолив програму радянськознавчих досліджень. Крім того, професор викладав в Українському вільному університеті (УВУ) в Мюнхені як професор–гість (1969–1971, 1987–1989), звичайний професор (1990–1992), професор–емерит (1993–2006) [24, с. 287].

Першим виявом «організаційної» активності Т. Мацьківа, який нам вдалося виявити, була його участь в заснуванні НТШ у США у листопаді 1959 р. у м. Нью–Гейвен Осередку Праці, а самого його тоді було обрано заступником голови цієї установи. Серед намічених планів передбачалося проведення наукової конференції, присвяченої 250–річчю виступу І. Мазепи. Вона відбулася у Нью–Гейвені у грудні 1959 р. Місцевий англомовний часопис з цього приводу помістив прихильну згадку [19, с. 3].

У часи життя Т. Мацьківа у США він був учасником багатьох конференцій з українознавчої тематики, що відбувалися в Іллінойському університеті. Наприклад, на Другій конференції з історії України на тему «Сучасні перспективи та аналіз», яка відбулася у червні 1983 р., він виголосив доповідь «Інтерпретації української історії» [23, с. 41]. На Четвертій конференції «Україна в період Другої світової війни» у 1985 р. на сесії «Злочини окупаційних сил в Україні» дослідник виступив з доповіддю «Система нацистських концентраційних таборів у Німеччині під час Другої світової війни» [23, с. 68]. На Сьомій конференції «Від Київської Русі до сучасної України: тисячоліття розвитку», що відбулася у червні 1988 р., історик виступив з доповіддю «Хрещення княгині Ольги» [23, с. 110]. Цього ж року під час щорічної українознавчої конференції в Іллінойському університеті відбулася сесія Наукової ради при СКВУ, присвячена проблемам термінології української історії, в якій взяли участь багато членів УІТ. Т. Мацьків виступив з темою про термінологію української історії в німецькій історіографії [1, с. 359]. Він звернув увагу на орфографічні та політичні імплікації не тільки в російській, але й у західноєвропейській історіографії [7, с. 223].

1969 р. історик став дійсним членом УІТ. До того науковець входив до редакційної колегії «Українського історика» (з 1966), що сприяло зближенню автора з середовищем товариства, неодноразово публікував свої статті на сторінках його найвідомішого серійного видання [24, с. 287]. Із 1985 р. відповідав за публікації з історії козацтва XVII–XVIII ст. та українсько–польських зв'язків у часописі. Крім того, з 1984 р. Т. Мацьків очолював осередок УІТ в Німеччині, заснований ще Наталією Полонською–Василенко 1965 р. [3, с. 232].

1970–1980–ті рр. для історика були найбільш плідними, в тому числі в сфері, яка є предметом нашого дослідження. Тоді він долучився до низки заходів, проведених під егідою УІТ. Зокрема, з нагоди ювілейного, 15–го року «Українського історика» з'явилися його численні статті в українській пресі, серед них стаття у «Свободі» від 15 грудня 1978 р. [10, с. 131].

У квітні 1983 р. УІТ було проведено наукову конференцію «Актуальні проблеми української національної історіографії» [2, с. 300]. Дводенний захід відбувався у приміщенні Інституту св. Володимира (м. Торонто, Канада). В перший день доповіді виголосили майже всі члени Управи

УІТ. Зокрема Т. Мацьків мав доповідь на тему «Українсько–жидівські відносини з історичної перспективи» [8, с. 191].

У червні 1984 р. діаспорні українські вчені вшановували Михайла Грушевського з нагоди 50–ліття з дня його смерті. Під патронатом Наукової ради Світового конгресу вільних українців (СКВУ) УІТ організувало дводенну конференцію у Торонто, де вчений виголосив доповідь на тему «Оцінка М. Грушевським гетьманства Івана Мазепи» [9, с. 247]. Чергова конференція з тієї ж тематики відбулася у грудні того ж року, але вже за співпраці УІТ та УВУ. Захід відбувся у дві сесії, під час україномовної Т. Мацьків виступив з доповіддю «Гетьман Мазепа в оцінці Грушевського» [9, с. 247].

Наступного року науковець став учасником та співорганізатором конференції, присвяченої 20–річчій діяльності УІТ і 100–річчю з дня смерті М. Костомарова (1885–1985). Її підготовкою займалася Наукова рада СКВУ, членом якої є УІТ. На ній історик виголосив доповідь «Мазепа в оцінці Костомарова» [9, с. 249].

Австралійський осередок УІТ зосереджувався на декількох напрямках, серед яких важливими для нас є три: збирання джерельних матеріалів до історії української громади в Австралії, залучення фінансової підтримки та поширення англomовних видань про Україну, яких не вистачало на цих теренах. З 1965 р. діяльність представництва трималася виключно на ініціативі керівників, а з 1972 р., попри припинення функціонування цього осередку УІТ, журнал все ж отримували передплатники через Українську «висилкову» книгарню в Австралії. Товариством було зроблено спробу активізувати працю осередку УІТ в Австралії у 1986 р., коли на запрошення Мельбурнського університету там перебував Т. Мацьків. Але його «місія» була невдалою, адже час його праці був занадто коротким для організації діяльності, а місцеве наукове середовище та українська громада в цьому сенсі не виявили великого інтересу [2, с. 158].

Один з найактивніших періодів науково–організаційної діяльності дослідника пов'язаний із часом, коли він очолював Президію УІТ в Європі (1986–1995). 1986 р. науковець переїхав з США до Німеччини. Цього року в листопаді відбулися чергові збори Управи УІТ, після яких він почав координувати діяльність товариства у європейських країнах. Редакція «Українського історика», яка публікувала результати виборів, з вдячністю відзначила професора за кампанію приєднання нових членів і членів–прихильників УІТ на континенті, а також звернула увагу на його працю щодо організації конференцій у співпраці з УВУ [11, с. 157].

Власне, з цього часу Т. Мацьків не тільки був учасником конференцій, але й проводив роботу з їх підготовки. Так, у жовтні 1986 р. на конференції, присвяченій історії німецько–українських взаємин, що відбулася у м. Гарміш–Партенкірхен, учений виступив з доповіддю «Зборівський договір у німецькій пресі 1649 року». У конференції також брали участь науковці з Європи, США, Канади та Ізраїлю, що сприяло налагодженню більш тісних наукових зв'язків між дослідниками [11, с. 157].

У грудні 1987 р. осередок УІТ в Європі організував наукову конференцію, присвячену структурі Гетьманської держави. З доповідями виступали українські та німецькі учасники. Зокрема, «українську» частину представляли Олекса Вінтоняк, Теодор–Богдан Цюцюра та Т. Мацьків (герой нашої студії виголосив доповідь «Легенда і правда про Мазепу») [5, с. 1].

У грудні 1989 р. історик долучився до організації та проведення наукової конференції при співпраці УІТ в Європі та УВУ, яка була присвячена 350–літтю від дня народження Івана Мазепи. В ній взяли участь українські дослідники Т.–Б. Цюцюра, В. Вінтоняк, Л. Винар, І. Качуровський, Т. Мацьків, а також представники професури німецьких наукових установ, зокрема професор університету Фрайбурга А. Метан та науковий референт Академії для політичних та сучасних питань в Мюнхені Б. Рілл [2, с. 317].

У 1990 р. з нагоди 25–ліття в країнах перебування осередків УІТ було проведено низку заходів (наукових конференцій, зустрічей з громадськістю, публікацій в пресі тощо) [2, с. 317]. Зокрема, спільно з УВУ у Мюнхені УІТ організував конференцію «Українські навчальні інституції та історіографія в Україні і діаспорі: минуле і сучасне». Т. Мацьків виступив з повідомленням на тему «Державно–правовий характер Зборівського договору з 1649 року» і був серед найбільш активних учасників цього наукового форуму. У конференції вперше за багато років взяли участь німецькі вчені та представники обох гілок української історіографії, які мали можливість не лише обговорити теоретичні питання розвитку історичної науки, а й поділитися інформацією, яка до того не була відомою котрійсь із «сторін». Зокрема, для діаспорних вчених було приємною несподіванкою те, що зберігся архів УВУ празького періоду. Прозвучали пропозиції про потребу його вивчення та

написання історії університету 1921–1945 рр., що невдовзі було зроблено відомим київським дослідником Степаном Віднянським. Під час конференції відбулася виставка видань УІТ. Зокрема, Л. Винар відзначив голову осередку УІТ в Європі проф. Т. Мацьківа за ініціацію та влаштування спільних наукових конференцій УВУ та УІТ [12, с. 215].

1995 р. відзначалося 30-ліття УІТ. Т. Мацьків став організатором однієї з ювілейних конференцій, яка відбулася у приміщенні УВУ в Мюнхені. Тоді ж обрано нову управу УІТ в Європі, а професор став очільником Контрольної комісії товариства [13, с. 348]. Л. Винар у листі до Президії УІТ від 25 березня 1995 р. висловив особливу подяку Т. Мацьківу за його працю і вагомий внесок у розбудову УІТ [13, с. 349].

За часи членства від імені УІТ науковець підтримував зв'язки з іншими науковими установами, зокрема, з Європейсько-українським товариством в Єрусалимі, з філією центру політичної освіти Бадиш-Вюртемберії в Гейдельберзі, з Гейдельберзьким, Марбурзьким університетами та іншими науковими установами [2, с. 172].

Таким чином у період усталення УІТ Т. Мацьків активно сприяв розширенню горизонтів діяльності установи шляхом організації конференцій, зустрічей та імпрез для глибшого дослідження історії України. Беручи участь у згаданих вище заходах, він заохочував до розширення тематики історичних досліджень. Спільно з керівництвом УВУ як очільник роботи УІТ в Європі вчений організовував конференції, що присвячувались річницям існування журналу «Український історик» та УІТ, а також заходи, якими УІТ долучилося до інтеграції української науки за кордоном в світову історичну науку.

Наукова спільнота української діаспори широко відзначала 1000-ліття Хрещення Русі-України. Т. Мацьків як представник УВУ був серед організаторів й активних учасників конференції на тему «Історія української церкви в Україні». Вона відбулася на базі УВУ у 1986 р. Зокрема, історик виголосив доповідь про генезу Берестейської унії 1596 р. [14, с. 141].

Т. Мацьківим спільно зі співробітниками УВУ у грудні 1989 р. у Мюнхені було проведено наукову конференцію, присвячену 25-літтю «Українського історика». Під час її проведення провідною була така тема як історія української еміграції в кранах Заходу, зокрема в Німеччині. Т. Мацьків виголосив ювілейну доповідь «Рефлексії у 25-ліття журналу «Український історик»». Він звернув увагу на видавничу діяльність журналу, напрямки роботи редакційної колегії, місце окремих особистостей науковців і меценатів в його функціонуванні [1, с. 191].

З доповіддю «Українсько-польський мирний договір 1649 року в сучасному розумінні» дослідник виступив на колоквіумі, присвяченому проблемам історії України XVII ст., який став продовженням численних конференцій, організованих Європейським осередком УІТ у співпраці з іншими установами. Захід був проведений 1991 р. в Гейдельберзі спільно з Інститутом Східноєвропейської історії [2, с. 362].

Ще однією важливою ланкою в науково-організаційній діяльності історика була його праця в УААУП. Ініціаторами заснування цієї установи (м. Парма, США, 1961) серед інших українських учених був і Т. Мацьків [4]. 1966 р. на п'ятому загальному з'їзді було створено виборчу комісію, до складу якої увійшов історик [15, с. 116].

Цікавою також є інформація про те, що історика було запропоновано виголосити доповідь «Каменський та Сковорода – педагоги свого часу» на одному із з'їздів Мічиганської академії наук. Своєю чергою, Т. Мацьків рекомендував організаторам, щоб частина виступів на конференції лунала англійською або німецькою мовою. Це б зацікавило б пресу та допомогло б більше популяризувати українську історію [17, арк. 1].

Таким чином, Т. Мацьків як член-засновник асоціації отримав фінансову підтримку для своїх публікацій, а також намагався залучати фахівців для дослідження історії України та розвивати діяльність УААУП. Вчений підтримував зв'язки із членами установи задля розвитку українознавчих досліджень та їх популяризації на континенті. Наприклад, Т. Мацьків консультував Юрія Шевельова щодо організаційних питань наукової конференції з відзначення 65-ліття уряду УНР в екзилі [18, арк. 1].

У післявоєнний період Т. Мацьків був учасником найбільш представницького форуму світової історичної науки – Міжнародних конгресів історичних наук: у Стокгольмі (1960), у Відні (1965), був представником УІТ у Сан-Франциско (1975), Штуттгарті (1985) [2, с. 368]. Міжнародні конгреси історичних наук, які відбуваються раз на п'ять років з 1900 р., є найбільшими зібраннями

міжнародного співтовариства істориків. Від свого народження вони стали надзвичайним форумом академічних дебатів та ареною випробування нових методів, тем, підходів.

Викладаючи і працюючи над науковими дослідженнями, Т. Мацьків намагався поширювати знання з історії та культури України не лише на наукових форумах, а й беручи участь в громадському житті української діаспори. Зокрема, він організував вечір української музики в Університеті Сетон–Голл (Саут Оранж, США, 1960–ті рр.), публікував науково–популярні статті у пресі, вів українознавчі передачі на радіо. Учений допомагав українським дисидентам. Так, він став організатором виступу Валентина Мороза в Акронському університеті восени 1979 р. Наступного року історик запрошував Леоніда Плюща виступити в Гейдельберзькому університеті [3, с. 232–234].

Отже, Т. Мацьків доклав значних зусиль до розвитку української історичної науки та її інтеграцію у світову шляхом участі в організації та проведенні наукових конференцій, з'їздів. Варто зауважити, що під час життя і праці в США Т. Мацьків брав участь в організації наукових заходів не тільки як член УІТ, а й інших наукових установ, чим заслужив прихильні відгуки про свою роботу. Вчений отримував гранти на дослідження завдяки активності в УААУП та в Акронському університеті, що сприяло поглибленому вивченню ним джерел, які знаходилися в європейських архівах. Після його обрання на Голову УІТ в Європі вдалося налагодити співпрацю з УВУ, що сприяло популяризації українознавчої тематики в європейському (передусім в західнонімецькому) науковому просторі. Відтак можемо зробити висновок, що Т. Мацьків був одним із чільних організаторів українського наукового життя, насамперед в ділянці історичних досліджень, за межами рідної держави в умовах вільного світу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Атаманенко А. Співпраця українських вчених в Німеччині (1965–1991). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2013. Вип. 35. С. 188–193.
2. Атаманенко А. Українське історичне товариство: ідеї, постаті, діяльність. Острого, 2010. 672 с.
3. Атаманенко А., Мицик Ю. Теодор Мацьків. *Український історичний журнал*. 2012. № 3. С. 232–234.
4. Атаманенко А., Хеленюк А. Українсько-американська асоціація університетських професорів (УААУП). *Енциклопедія історії України*. Київ: Наукова думка, 2019. Т. Україна – Українці. Кн. 2. С. 796–797.
5. В УВУ відбулася наукова конференція. *Український щоденник «Свобода»*. Джерсі Сіті; Нью-Йорк, 1987. Ч. 249. С.1.
6. Винар Л. Українське Історичне Товариство: сорок років діяльності (1965–2005). *Видання з нагоди Третього Міжнародного конгресу українських істориків* (Луцьк, 17–19 травня 2006 р.). Нью-Йорк; Острого, 2006. 118 с.
7. Винар Л. Хроніка та інформація. Українське історичне товариство. *Український історик*. Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1988. Ч. 1–4. С. 221–223.
8. Винар Л. Хроніка та інформація. Українське історичне товариство. *Український історик*. Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1983. Ч. 2–3. С. 181–182.
9. Винар Л. Хроніка та інформація. Українське історичне товариство. *Український історик*. Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1985. Ч. 1–4. С. 247–249.
10. Винар Л. Хроніка та інформація. Українське історичне товариство. *Український історик*. Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1978. Ч. 4. С. 130–131.
11. Винар Л. Хроніка та інформація. Українське історичне товариство. *Український історик*. Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1986. Ч. 3–4. С. 157.
12. Винар Л. Хроніка та інформація. Українське історичне товариство. *Український історик*. Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1990. Ч. 1–4. С. 214–215.
13. Винар Л. Хроніка та інформація. Українське історичне товариство. *Український історик*. Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1995. Ч. 1–4. С. 347–348.
14. Винар Л. Хроніка та інформація. Українське історичне товариство. *Український історик*. Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1986. Ч. 1–2. С. 140–141.
15. Винар Л. Хроніка та інформація. Українське історичне товариство. *Український історик*. Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1966. Ч. 3–4. С. 116.
16. Винар Л. Хроніка та інформація. Українське історичне товариство. Інститути, з'їзди, конференції. *Український історик*. 1963. Ч. 1. С. 21.
17. Інститут досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара. Архів Т. Мацьківа. Лист від Т. Мацьківа до п. Миколи від 28.01.1982 р. Коробка № 9. Арк. 1.
18. Інститут досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара. Архів Т. Мацьківа. Лист від Т. Мацьківа до Ю. Шевельова від 19.04.1985 р. Коробка № 9. Арк. 1.
19. Соколишин О. Осередок праці НТШ в Нью Гейвен, Конн. *Український щоденник «Свобода»*. Джерсі Сіті; Нью-Йорк, 1960 р. Ч. 14. С.3.
20. Українсько-американська асоціація університетських професорів. Статті і матеріали. Нью-Йорк; Торонто; Острого, 2008. 372 с.

21. Українці у вільному світі. *Український щоденник «Свобода»*. Джерсі Сіті; Нью-Йорк, 1965. Ч. 107. С. 1.
22. Цінова М. Викладачі-українці в американських університетах. Українська Американська асоціація університетських професорів. *Інтелігенція і влада*. 2011. Вип. 21. С. 194–206.
23. Чверть століття українського чину. Міжнародні українознавчі конференції в Іллінойському університеті в Урбана–Шампейн (США). 1982–2006. Київ, 2006. 400 с.
24. Universitas Libera Ucrainensis 1921–2006. Мюнхен, 2006. 828 с.

References:

1. Atamanenko A. Spivpratsia ukrainskykh vchenykh v Nimechchyni (1965–1991). *Naukovi pratsi istorichnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*. Zaporizhzhia, 2013. Vyp. 35. S. 188–193.
2. Atamanenko A. *Ukrainske istorychne tovarystvo: idei, postati, diialnist*. Ostroh, 2010. 672 с.
3. Atamanenko A., Mytsyk Yu. Theodor Mackiw. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 2012. № 3. S. 232–234.
4. Atamanenko A., Kheleniuk A. *Ukrainsko-amerykanska asotsiatsiia universytetskykh profesoriv (UAAUP). Entsyklopediia istorii Ukrainy*. Kyiv: Naukova dumka, 2019. T. Ukraina – Ukraintsi. Kn. 2. S. 796–797.
5. V UVU vidbulasia naukova konferentsiia. *Ukrainskyi shchodennyk «Svoboda»*. Dzheresi Siti; Niu–York. 1987. Ch. 249. S. 1.
6. Wynar L. *Ukrainske Istorychne Tovarystvo: sorok rokiv diialnosti (1965–2005). Vydannia z nahody Tretoho Mizhnarodnoho konhresu ukrainskykh istorykiv (Lutsk, 17–19 travnia 2006 r.)*. Niu–York; Ostroh. 2006. 118 s.
7. Wynar L. *Khronika ta informatsiia. Ukrainske istorychne tovarystvo. Ukrainskyi istoryk*. Niu–York; Toronto; Miunkhen, 1988. Ch. 1–4. S. 221–223.
8. Wynar L. *Khronika ta informatsiia. Ukrainske istorychne tovarystvo. Ukrainskyi istoryk*. Niu–York; Toronto; Miunkhen, 1983. Ch. 2–3. S. 181–182.
9. Wynar L. *Khronika ta informatsiia. Ukrainske istorychne tovarystvo. Ukrainskyi istoryk*. Niu–York; Toronto; Miunkhen, 1985. Ch. 1–4. S. 247–249.
10. Wynar L. *Khronika ta informatsiia. Ukrainske istorychne tovarystvo. Ukrainskyi istoryk*. Niu–York; Toronto; Miunkhen, 1978. Ch. 4. S. 130–131.
11. Wynar L. *Khronika ta informatsiia. Ukrainske istorychne tovarystvo. Ukrainskyi istoryk*. Niu–York; Toronto; Miunkhen, 1986. Ch. 3–4. S. 157.
12. Wynar L. *Khronika ta informatsiia. Ukrainske istorychne tovarystvo. Ukrainskyi istoryk*. Niu–York; Toronto; Miunkhen, 1990. Ch. 1–4. S. 214–215.
13. Wynar L. *Khronika ta informatsiia. Ukrainske istorychne tovarystvo. Ukrainskyi istoryk*. Niu–York; Toronto; Miunkhen, 1995. Ch. 1–4. S. 347–348.
14. Wynar L. *Khronika ta informatsiia. Ukrainske istorychne tovarystvo. Ukrainskyi istoryk*. Niu–York; Toronto; Miunkhen, 1986. Ch. 1–2. S. 140–141.
15. Wynar L. *Khronika ta informatsiia. Ukrainske istorychne tovarystvo. Ukrainskyi istoryk*. Niu–York; Toronto; Miunkhen, 1966. Ch. 3–4. S. 116.
16. Wynar L. *Khronika ta informatsiia. Ukrainske istorychne tovarystvo. Instytuty, zizdy, konferentsii. Ukrainskyi istoryk*. 1963. Ch. 1. S. 21.
19. Sokolyshyn O. *Oseredok pratsi NTSh v Niu Heiven, Konn. Ukrainskyi shchodennyk «Svoboda»*. Dzheresi Siti; Niu–York. 1960 r. Ch. 14. S. 3.
20. *Ukrainsko–amerykanska asotsiatsiia universytetskykh profesoriv. Stati i materialy*. Niu–York, Toronto, Ostroh, 2008. 372 s.
21. *Ukraintsi u vilnomu sviti. Ukrainskyi shchodennyk «Svoboda»*. Dzheresi Siti; Niu–York. 1965 r. Ch. 107. S. 1.
22. Tsinova M. *Vykladachi–ukraintsi v amerykanskykh universytetakh. Ukrainska Amerykanska asotsiatsiia universytetskykh profesoriv. Intelihentsiia i vlada*. 2011, vyp. 21. S. 194–206.